

Rænkespil

Af [JAKOB ISAK NIELSEN](#)

Rundt omkring i de danske biografer kan man stadig nå at fange Kongekabale, men siden 21. februar har man ligeledes kunnet anskaffe sig sidste års største danske biografhit på DVD. Hvis muligheden byder sig, er der stadig god grund til at nyde denne æstetisk velfunderede filmfortælling i biografen, men DVD-skiven kan varmt anbefales.

For fire måneder siden efterspurgtes det i en leder på disse sider, at mere af den danske filmhistorie ville blive udsendt på DVD. Der efterspurgtes ligeledes større ambitioner vedrørende skivernes ekstramateriale. Implicit i denne leder lå der en opfordring til at anskue DVDen som mere end et teknisk forbedret lagrings- og præsentationsmedium, men slet og ret som et andet produkt. Til dette produkt knytter der sig en anden tilskueroplevelse, og på godt og ondt er DVD-udgivelser i fuld færd med at etablere egne standarder og konventioner. Visse af dem har naturligvis allerede fået deres reflektive spin som eksempelvis Onkel Stewarts "fiktive" kommentarspor på *Terkel i knibe*. DVD-udgivelsen af *Kongekabale* er et godt eksempel på en skive, som vitterligt er et andet produkt end et sølle videobånd, og så er det på coveret anførte salgargument "AFSLØRENDE EKSTRAMATERIALE" egentlig ikke udgivelsens største force. Filmen er produceret af Nimbus og distribueres af Egmont/Nordisk.

Historien

Selve filmen fremstår stadig som en effektiv politisk thriller. Den tager sit udspring i en drabelig ulykke, som rammer lederen af Danmarks største parti. Ulykken sker blot 11 dage før et folketingsvalg, som han står til at vinde. Den politiske dagsorden ændres radikalt, og den unge og idealistiske Christiansborgjournalist, Ulrik Torp (Anders W. Berthelsen), vikles ind i en indædt magtkamp mellem magtmennesket Erik Dreier (Søren Pilmark) og "den stærke men følsomme" Lone Kjeldsen (Nastja Arcel) om formandsposten i partiet - en magtkamp der med stor sandsynlighed også kommer til at gælde posten som landets nye statsminister.

Film - nu med billeder!

Hvis læseren vil tillade en digression, så vil jeg henlede opmærksomheden på en debat, der verserede i efteråret 2004, da *Kongekabale* fik premiere. Den 29. september 2004 - et par dage efter pressevisningerne på filmen, men et par dage før premieredatoen den 1. oktober - blev der på Filmlands chatforum oprettet et indlæg fra redaktionen med overskriften "Visuelle danske film søges". Debatten blev skudt igang med disse spørgsmål: "Hvad synes du om, hvordan dansk film ser ud? Behøver det at gå ud over billedsiden, at den gode historie er i centrum i dansk film? Og trænger vi i det hele taget til nogle mere visuelt orienterede instruktører herhjemme?" Ret beset bør spørgsmålene nuanceres, før de giver mening. I langt de fleste traditioner for filmproduktion udspringer en films visuelle stil af *hvilken* historie, man har valgt at viderebringe til tilskueren - om det så er den såkaldt "gode historie" eller ej.* I så fald kunne man enten beklage sig over, at danske film ikke i tilstrækkelig grad udnytter den visuelle palette, som fortællingerne indbyder til, eller man kunne efterlyse nye

Kongekabale (2004). Prod.: Nimbus, dist.: Nordisk / Egmont.

*Dogmefilmene er et særligt komplekst tilfælde, men også her har det jo vist sig, at den specifikke visuelle (og auditive) dogmestil i en vis udstrækning udgår fra de forskellige historier, som tilskueren bliver præsenteret for. I *Idioterne* bliver der unægteligt spasset mere med filmsproget end i *Mifunes sidste sang*, men det stemmer netop overens med de to meget forskellige dramaer, som Lars von Trier og Søren Kragh-Jacobsen har valgt at viderebringe til os.

fortællinger og genrer, som kastede en mere påfaldende billedæstetik af sig. I et tredje scenarium kunne man måske efterlyse, at man i dansk film slet og ret nedtonede fortællingen til fordel for andre henvendelsesformer – eksempelvis attraktionsæstetik eller dekorativ æstetik – og derved lagde op til andre former for tilskuerengagement end indlevelse i fortællingen og karakterernes univers.

For mig at se skal den visuelle fornyelse i dansk film ikke blot komme af større lyspakker, dyrere scenografi, SpaceCam og CGI-tung postproduktion. En væsentlig grund til dansk films succes er vel netop, at man har haft et realistisk forhold til hvilke konkurrencedygtige historier, der kan produceres for de penge, man kan stable på benene til en dansk film. Med gennemsnitlige budgetter omkring de 10 mio. kroner er diverse Blockbuster-genrer naturligvis ringe stillet. Hvornår er der eksempelvis sidst blevet produceret en vellykket dansk science-fiction film? Fantasy, katastrofefilm, action-spektakler og musicals ser det heller ikke for godt ud med, selvom den modige Regner Graasten gjorde et stilistisk set ambitiøst forsøg med sidstnævnte genre i *Askepop*.

Andre uudnyttede genrer og subgenrer ligger mere til højrebenet, og den politiske thriller er én af dem. Derfor bør man i virkeligheden takke teamet bag *Kongekabale* for at have beriget dansk film med et veludført genrestykke, som sågar har solgt godt en halv million biografbilletter. Nu kan vi altså skrive politisk thriller til listen af genrer, som vi er leveringsdygtige indenfor. Hurra for bruttonationalproduktet og alsidigheden i dansk film! Det mærkværdige ved Filmlands kritiske bemærkninger til visualiteten i dansk film er jo, at *Kongekabale* netop bevæger sig ad nye generiske grene, som motiverer et særegent billedsprog og en ekspressiv æstetik, hvor scenografien og fotograferingen er markante fortælle-mæssige redskaber.

Stiv pik og forside-drømme

En DVD-udgivelse giver god mulighed for at dvæle ved iscenesættelsen af enkelte scener. Se eller gense fx den berømte interviewscene mellem den drevne formandsaspirant Erik Dreier (Søren Pilmark) og vores idealistiske hovedperson - den nymøntede Christiansborgjournalist Ulrik Torp (Anders W. Berthelsen) - og bemærk, hvorledes de to karakterer er placeret i billedfeltet i skudvekslingen mellem de to. Her på Dreiers kontor får Torp naturligvis sæde *under* Dreier i en lædersofa, og der klippes mellem nakkeskud, hvor vi ser karaktererne hhv. til højre og venstre i billedrammen*. Mens nakkerne er placeret nærmest identisk fra indstilling til indstilling, så er der en markant forskel på, hvorledes Torp og Dreier fylder det resterende billedfelt ud. Ved indstillingerne med Torp i frontal (filmet en anelse fra oven) efterlades der et betragteligt rum tomt til højre for ham, mens Dreier (filmet en anelse fra neden) fylder billedfeltet ud med sine tilbagelænedede brede skuldre. Disse små detaljer i billedkompositionen er med til at understrege Dreiers dominans i rummet – i overordnet forstand Christiansborg – mens Torps fremtoning virker spej (fig.1-2). Det er ligeledes symptomatisk for, hvorledes filmens rumlige artikulation ikke blot danner ramme om fortællingen, men er et medfortællende stilistisk virkemiddel.

Det krævede en del filmteknisk snilde at skildre den lille journalists ydmyge placering i magtens korridorer, for holdet fik ikke lov at filme på det rigtige Christiansborg.* Overvejelser som disse samt meget andet diskuteres på DVD-skivens kommentarspor. Ud over instruktøren medvirker også Rasmus Heisterberg, som har været med til at skrive manuskriptet til filmen. Ydermere deltager forhenværende spindoktor for Anders Fogh, Henrik Qvortrup.

Af måden, Heisterberg og Arcel supplerer hinanden på, kan man fornemme, at det er et makkerpar, man har i øregangene. Heisterberg er en god sparringspartner, fordi han ofte kontekstualiserer *Kongekabale* i forhold til andre film, genrer og instruktører, som har været inspirationskilde. Ikke overraskende afslører Heisterberg Michael Mann som én af Arcels stilistiske inspirationskilder, mens flere aspekter

Jens Ravns *Manden der tænkte ting* (1969) var vel den sidste vellykkede danske science-fiction film, men skal vi ikke helt tilbage til *Himmelskibet* fra 1917 for at finde et eksempel, som også var en publikumssucces?

Okay, lad os for en god ordens skyld tage *Dancer in the Dark* (2000) med som en dansk musical, selvom den i høj grad havde et internationalt hold både foran og bag kameraet.

Kongekabales samlede budget var 16,8 mio. kr (kilde: www.kongekabale.dk)

* Filmforskeren Steve Neale ville kalde disse indstillinger for "over-the-disposable-shoulder shots", fordi forgrundsfiguren meget passende kan klippes ud i en 4:3-versionering til TV. I denne udgivelse er Scope-formatet og dermed forgrundsfiguren bevaret, selvom man på de fleste TV-skærme desværre ikke kan undgå at få et billede, der er beskåret en anelse i siderne.

Fig.1. Prod.: Nimbus, dist.: Nordisk / Egmont.

Fig.2. Prod.: Nimbus, dist.: Nordisk / Egmont.

*Overvejelser over denne for filmens centrale lokation får særlig behandling i et interview med filmens scenograf Niels Sejer. Scenografens hverv hører ikke til de mest eksponerede, og det er en stor fornøjelse at høre en dansk

ved historien sender et venligt nik til 70ernes politiske thrillere.

I det hele taget er det interessant at høre Arcel og Heisterberg diskutere dramaturgiske overvejelser: skulle Torp have en far? Starter filmen for statisk? Er det i orden, at filmen ændrer karakter i tredje akt ved at journalisterne Moll og Torp slår sig sammen for at fælde Dreier? Angående sidstnævnte, så er det faktisk én af de dramaturgiske forskelle i forhold til en film, som *Kongekabale* ellers trækker tunge vekslers på: Alan J. Pakulas *Alle præsidentens mænd* (1976). I Pakulas film bliver Woodward (Robert Redford) og Bernstein (Dustin Hoffman) allerede bragt sammen ved første dramatiske vendepunkt, mens Arcel og Heisterberg bruger Torp og Moll-makkerskabet til at få filmens sidste tredjedel op i et højere gear. Hvad angår filmens indledning er det vidunderligt, at Arcel påpeger aspekter i filmen, som han ikke er helt tilfreds med, bl.a. at filmen begynder for langsomt. Det er ligeledes sympatisk, at han erkender sin oprindelige skuffelse over afviklingen af Aksel Bruuns (Jesper Langberg) biluheld, som langt fra var så dramatisk, som stuntmanden havde stillet ham i sigte. Sympatisk, men ifølge denne anmelders sensibilitet ikke korrekt. Filmen fængsler jo netop pga. iscenesættelsen af biluheldet, som er et af de mest effektfulde billeder i ny dansk film. Skumringsbilledet af ulykken vises i slow-motion; en lastbil skubber partiformandens bil på tværs af billedfeltet, mens glasskårene danser over mod kameraet. Holdet har virkelig skabt en dragende tidslomme, og dér fra har filmen grebet om tilskueren. Så gør det ikke så meget, at de efterfølgende karakterintroduktioner bliver spredt ud over et par ekstra minutter. Man kan dog allerede glæde sig til indledningen på Arcels næste film for at se, om han samler sine karakterer på én lokation og qua kombineret kran- og Steadicambevægelser præsenterer sit ensemble i en tre minutter lang paradeindstilling. Det ville i hvert fald holde tempoet højt.

Spindoktorerne

Blandt ekstramaterialet er der et kort, men informativt interview med forhenværende spindoktor Nielse Krause-Kjær, hvis bog *Kongekabale* har dannet udgangspunkt for filmen, men overraskende nok er det en anden forhenværende spindoktor, Henrik Qvortrup, som er medkommentator på filmen. Ens umiddelbare overraskelse fortager sig dog, da Arcel i en kort featurette, *Virkelighedens Kongekabale – Inspirationerne til filmen*, løfter sløret for, at Erik Dreiers karakterskildring er baseret på vor nuværende statsminister [- ikke mindst dokumentaren *Fogh bag facaden*, som holdet havde for sig under forarbejdet til filmen.] Da Qvortrup var spindoktor for Fogh i tidsrummet 1997-2000, er det nærliggende at holde filmens kyniske manipulerende spindoktor, Peter Schou (Lars Mikkelsen), op imod netop Qvortrup. Qvortrup taler ud fra sine egne erfaringer og er absolut ikke sky for at cementere mange af filmens rænkespil, om end han dog mener at være mere sympatisk end filmens spindoktor.

Det er både underholdende og informativt at inddrage den politiske virkelighed set fra en forhenværende spindoktors synspunkt, men efter min smag fylder Qvortrups kommentarer en tand for meget. Til tider antager kommentarsporet karakter af et interview med Qvortrup inklusiv kommentarer om hans job som chefredaktør for *Se og Hør*. TV-sendepladen har i forbindelse med Folketingsvalget budt på adskillige "politisk strategi-programmer" – altså programmer hvori der diskuteres politisk (holdnings-)strategi frem for politiske holdninger – så jeg ville egentlig hellere have lyttet mere til, hvad Arcel og Heisterberg havde at berette om filmens tilblivelse.

filmteknisk medarbejder tale om sin metier.

Aksel Bruun er i filmen Midterpartiets ubestridte leder og statsministerkandidat.

Fire nuancer af blå

Såvel Arcel som Heisterberg roser med rette filmens fotograf Rasmus Videbæk, der i samarbejde med det øvrige hold har frembragt nogle spektakulære billeder. Særligt betagende var det at se spændet mellem supertotaler filmet i fugleperspektiv og ultranærbilleder (fig.3-4). Supertotalerne er absolut forankret i den politiske thriller som genre – især som den udfoldede sig i 70ernes USA - men det fastfrosne næsten monokrome nærbillede, som vi præsenteres for af Torp sent i filmen, kan jeg ikke mindes at have set mage til i dansk film. Det er dog ikke blot den æstetiske sans, som imponerer. Det er simpelthen vidunderligt at se billedsiden brugt ekspressivt og medfortællende, som det var tilfældet i den gode gammeldags amerikanske kvalitetstraditionen i halvfjerdserne, hvor instruktører som Pakula, Sidney Lumet, Sidney Polack og fotografer som Gordon Willis, Owen Roizman og Conrad Hall ganske vist lavede klassiske genrefilm, men gjorde det med intelligent omtanke for de stilistiske virkemidler, som bedst underbyggede deres fortællinger.

I *Kongekabale* ser man blandt andet, hvorledes belysning og facader bruges til at give én bestemt karakter i billedrammen en særskilt beskrivelse. Bemærk eksempelvis, hvorledes lyset netop kun falder på dele af Lone Kjeldsens ansigt (Nastja Arcel) ved Midterpartiets møde umiddelbart efter Aksel Bruuns uheld og dermed adskiller hende fra gruppen på en måde, der får os til at fornemme hendes sårbarhed; bemærk også måden, hvorpå Vestgaard (Jens Jørgen Spottag) placeres bag en glasfacade, da Dagbladets redaktionen ser TV-interviewet, som fælder Dreier (fig.5-6). Naturligvis ligger Jens Jørgen Spottag ansigt til, men glasfacaden og belysningen formeligt iklæder ham et ligblegt udtryk, idet han ser sin fælde fældet. Den medfortællende billedæstetik lægger ofte på grænsen til at blive fortænkt og akademisk, men det synes jeg kun er tilfældet en enkelt gang: horror-belysningen af Dreier, da han beretter om Aksel Bruuns død til et pressemøde, er tæt på det karrikerede.

Hvis man må have en enkelt anke angående scenografien og fotograferingen, så gælder det anvendelsen af blå farvetoner, som anvendes hyppigt igennem filmen såvel som på plakater, covers og andet reklamemateriale*. Det er tydeligt, at det er en bevidst farvestrategi, men man ender med at blive en smule træt af det blå skær og sidder også med en fornemmelse af, at tonen overdøver dramatiske nuanceforskelle scenerne imellem. Man skulle næsten tro, at Dreiers kongebåls skjorte var blevet hængt op foran lyskilderne, og det er faktisk befriende, da vi sent i filmen bevæger os ud i et solbeskinnet skovbryn. En malplaceret silver-farvet personbil i scenariet lader os dog hurtigt vide, at dette naturskue vitterligt er for godt til at være sandt. Dernæst glider kameraet hen imod bilen og lokaliserer først en slange fra udstødningen ind i bilen og siden Mads Kjeldsens (Lars Brygmann) livløse ansigt mod forruden. Vores åndehul viser sig at være hans sidste hvilested. Det er tydeligt, at der ligger en bevidst farve- og belysningsstrategi bag, men åndehullerne er for få, og derfor ender man med at blive en smule træt af det blå skær og sidder tilmed med en fornemmelse af, at tonen overdøver dramatiske nuanceforskelle scenerne imellem.

Guldkornet

Når vi nu taler om covers og filmplakater, så må man endelig ikke glemme at kaste et blik på et lille undseeligt guldkorn blandt ekstramaterialet, nemlig præsentationen af ti forskellige versioner af filmens plakat og medfølgende kommentarer til, hvorfor de ni blev kasseret og den sidste blev valgt. For enhver, der er interesseret i genreforhandling, er dette et must, og så er det særdeles velegnet som undervisningsmateriale.

Slutteligt skal udgivelsen også roses for at have såvel engelske, finske, norske, svenske som danske undertekster. Endelig en dansk DVD-film man kan sende til sine venner i udlandet.

Fig.3. Prod.: Nimbus, dist.: Nordisk / Egmont.

Fig.4. Prod.: Nimbus, dist.: Nordisk / Egmont.

Fig.5. Prod.: Nimbus, dist.: Nordisk / Egmont.

Fig.6. Prod.: Nimbus, dist.: Nordisk / Egmont.

* En kølig grøn tone, a la den man kan se anvendt i Jacques Tatis *Playtime* (1967), anvendes også hyppigt i filmen, mens man skal lede langt efter røde farvenuancer.

Fig.7. Prod.: Nimbus, dist.: Nordisk / Egmont.

Faktaboks

For flere oplysninger om udgivelsen, se www.kongekabale.dk

[Udskriv denne artikel](#)

[Gem/åben denne artikel som PDF \(? Kb\)](#)

[Gem/åben hele nummeret som PDF \(? Kb\)](#)

«|| [forrige side](#) | [næste side](#) ||»

.....
■ 16:9, april 2005, 3. årgang, nummer 11

10